

Brussel – Vroegmoderne tijd

Van Bourgondië naar de Spanjaarden

Door de aanwezigheid van het Bourgondisch hof en zijn centraliserende beleid groeide in Brussel het gewicht van de vorstelijke macht ten nadele van de stedelijke autonomie. Toen de jonge hertogin Maria van Bourgondië in 1477 onverwachts haar oorlogszuchtige vader Karel de Stoute opvolgde, moest ze het hoofd bieden aan de ontevredenheid van de burgers. Met het Groot Privilegie willigde ze heel wat eisen in. Ze trouwde met de keizerszoon Maximiliaan van Oostenrijk uit het Huis Habsburg, tegen wie nogal wat wantrouwen bestond.

Toen Maria van Bourgondië in 1482 op jonge leeftijd stierf, ontbrandde een strijd rond het regentschap over haar minderjarige zoontje Filips de Schone. Net zoals in het opstandige Vlaanderen wilde Brussel de aanspraken van diens vader Maximiliaan niet zomaar erkennen. Deze had echter geen oren naar de eisen en liet in 1480 twee Brusselse afgezanten onthoofden. Hij werd keizer in 1486 en kwam naar Brussel, waar de stadsmilities zijn Duitse soldaten aanvielen. In 1488 opende Brussel de poorten voor zijn rivaal Filips van Kleef. Pas na een bloedige oorlog wist Albrecht van Saksen het volgende jaar Brussel te doen overgeven.

Filips de Schone trouwde met Johanna de Waanzinnige en bracht zo de Spaanse band tot stand die nog lang het leven in de Nederlanden zou bepalen. Filips stierf in 1506 en werd als landsheer opgevolgd door zijn zoon Karel van Habsburg. In 1516 werd Karel in de Brusselse Sint-Michielskerk uitgeroepen tot koning van Spanje en in 1519 volgde hij zijn grootvader Maximiliaan op als aartshertog van de Oostenrijkse erflanden en keizer van het Heilige Roomse Rijk. Onder Karel V bereikte Brussel misschien wel zijn grootste bloei. Vanuit het Koudenbergpaleis bestuurde hij zijn wereldrijk.

Adellijke onvrede en geuzenrevolte

Karel V deed op 25 oktober 1555 in de Aula Magna troonsafstand ten voordele van zijn zoon, koning Filips II. Deze bekwam in 1559 een hertekening van de Nederlandse kerkprovincies door de pauselijke bul *Super Universas*. Datzelfde jaar verhuisde Filips naar Spanje. Het bestuur van de Nederlanden liet hij over aan zijn halfzus, landvoogdes Margaretha van Parma. De hoge landadel werd minder bij het landsbestuur betrokken en richtte in 1561 de Liga (verbond) tegen Granvelle op, die er in 1564 in slaagde kardinaal Granvelle te doen verwijderen. Ondertussen wenste de lagere adel, bij wie het calvinisme populair was, minder godsdienstige vervolging. Ze sloten in 1566 het eedverbond der edelen en overhandigden hun smeekschrift aan landvoogdes Margaretha. Een hoveling die hen uitmaakte voor bedelaars, gaf de Geuzenrevolte haar naam.

De hagenprekers en de Beeldenstorm werden door het gezag op afstand van Brussel gehouden, maar buiten het machtscentrum was de situatie niet meer onder controle. Filips stuurde de hertog van Alva om met harde hand in te grijpen. Op 22 augustus 1567 stond hij voor de poorten van Brussel met een leger van 12.000 man. Willem van Oranje had wijselijk zijn Brusselse stadspaleis verlaten, maar anderen hoopten op gratie. Alva stelde op 9 september 1567 de Raad van Beroerten in en verschillende doodvonnissen werden uitgesproken. De terechtstellingen vonden plaats na de verloren Slag bij Heiligerlee: op 1 juni 1568 werden achttien edelen onthoofd op de Grote Zavel, op 5 juni werden de graven Lamoraal van Egmont en Filips van Montmorency op de Grote Markt gehalsrecht (onthoofden). Vervolgens trok Alva met zijn leger naar het noorden. Zijn schrikbewind kon de opstand niet onderdrukken en luidde de Tachtigjarige Oorlog in.

Figuur 1 Standbeeld Egmont en Horne